

Καὶ νόον αἰγλήεντα λίπες καὶ γνώσιν ἑόντων
Νύκτα δι' ἀμβροσίην, τὴν οὐ θέμις ἐξουοῖναι.

Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου
ἐπισκόπου Ἀθηνῶν πρὸς Τιμόθεον ἐπίσκοπον Ἐφέσου
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Κεφάλαιον Α'
Τίς ὁ θεῖος γνῶφος

1. Τριάς ὑπερούσιε, καὶ ὑπέρθεε, καὶ ὑπεράγαθε, τῆς Χριστιανῶν ἔφορε θεοσοφίας, ἴθυον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν τῶν μυστικῶν λογίων ὑπεράγνωστον, καὶ ὑπερφαῖ καὶ ἀκροτάτην κορυφήν, ἔνθα τὰ ἀπλά, καὶ ἀπόλυτα¹, καὶ ἀτρέπτα τῆς θεολογίας μυστήρια, κατὰ τὸν ὑπέρφωτον ἐγκεκάλυπται τῆς κρυφιοῦς του σιγῆς γνῶφος, ἐν τῷ σκοτεινοτάτῳ τῷ ὑπερφανεστάτῳ ὑπερλάμποντα, καὶ ἐν τῷ πάμπαν ἀναφεῖ καὶ ἀοράτῳ τῶν ὑπερκάλων ἀγαθῶν ὑπερπληροῦντα τοὺς ἀνομιμάτους νόας². Ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα πύχθω.

Σὺ δέ, ὦ φίλε Τιμόθεε, τῆ περὶ τὰ μυστικὰ θεάματα συντόνω διατριβῇ καὶ τὰς αἰσθήσεις ἀπόλειπε³, καὶ τὰς νοεράς ἐνεργείας, καὶ πάντα αἰσθητὰ καὶ νοητὰ, καὶ πάντα οὐκ ὄντα καὶ ὄντα, καὶ πρὸς τὴν ἔνωσιν, ὡς ἐφικτόν, ἀνατάθητι τοῦ ὑπὲρ πάσαν οὐσίαν⁴ καὶ γνώσιν· τῆ γὰρ ἑαυτοῦ καὶ πάντων

¹ Ἀπλά καὶ ἀπόλυτα εἰσι τὰ διχα συμβόλων νοούμενα καὶ ἐποπτευόμενα ὡς ἔχουσιν, οὐ μὴν παραβολικῶς. Ἀπόλυτα οὖν ἔφη τὰ μὴ κατὰ ἀνάπτυξιν ὀνομάτων (ἢ συμβόλων λεγόμενα, ἀλλὰ τῆ ἐκ πάντων τῶν ὄντων), καὶ τῆ τῶν νοήσεων ἀποπαύσει καὶ ἀπολύσει συναγόμενα, ἦντινα ἀνεψήγισαν τῆς ἱεράς κινήσεως ἐν μὲν τοῖς πρὸ τούτου ἀνοήσιαν ἐκάλεσεν· ἐνταῦθα δὲ σκοτεινοτάτον γνῶφον καὶ ἀόρατον κατὰ τὸν Ψαλμοῦδόν, «Νεφέλη καὶ γνῶφος κύκλω αὐτοῦ»· καὶ, «Ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ».

² Οὐ γὰρ αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν εἰσι μεστοί, ἀλλ' ἐστὶν αὐτῶν ἡ οὐσία, ἅτε ζῶν νοῦς, ὅλη ὀφθαλμῶς ἐξυδερκέστατος· θεὸν καὶ πολυόμιστοι λέγονται ἐν τῇ Γραφῇ.

³ Ἐκ παραλλήλου τὸ αὐτὸ δηλοῦται· τὰ γὰρ αἰσθητὰ αὐτὰ καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ μὴ ὄντα, ἅτε μεταβολῆς ἀπάσης μετέχοντα, καὶ μὴ ὡσανύτως αἰεὶ ὄντα· τὰ δὲ νοητὰ, ὡς αἰεὶ ὄντα ἀθάνατα βουλήσει τοῦ ποιήσαντος καὶ τὴν οὐσίαν μὴ μεταβάλλοντα, λέγουσιν ὄντα. Ταῦτα δὲ πολλακίς παρατεθείκαμεν ἐν τῷ «Περὶ θεῶν ὀνομάτων» λόγῳ.

⁴ Τὴν ἀπλότητα καὶ ὑπὲρ πάσαν ἐνάδα. Πῶς δὲ ἀγνώστως ἀνατείνεται τις πρὸς Θεόν, καὶ ἐν τῷ «Περὶ θεῶν ὀνομάτων» κεφαλαίῳ πέμπτῳ εἴρηται, καὶ ἐνταῦθα μετὰ βραχέα εὐρήσεις.

[Светиоџ] Дионисија Ареопагитиа
επισκοπια Αἰθινσκοῦ Τιμοθεῖου επισκοπῶν Εφεσσομ
Ο ΜΙΣΤΙΧΚΟΜ БОГОСЛОВЉУ

Глава 1.
Шта је божански Примрак

(1.) Тројице Надеуштавена и Надбожанска и Преблага, хришћанске богомудрости Надзиратељу, управи нас ка наднепознајном и надсветлом и највишем врху мистичких Речи (Св. Писма), где су просте и (од свега) одрешене и неизмењиве тајне богословља¹ покривене (= *прикривене*) у надеветлосном Мраку тајноскривеног Ђутања, које (тајне) у најтамнијем најпресветлије просијавају и, у свецело недодиривости и невидљивости, блистањима надлепотним преиспуњају умове без очију² (тј. *Анђеле*). Мени, дакле, то нек буде молитва.

А ти, о драги Тимогеје, у крепком подвигу ка мистичким виђењима остави и чула и умне делатности, и све чувствено и умно, и све небитујуће и битујуће³, и устреми се непознајно ка [вишњем] сједињењу, колико је то могуће, са Оним који је изнад сваке суштине и познања⁴. Јер ћеш се

¹ Просте и одрешене (од свега) јесу оне (тајне) које се замишљају без симбола и сагледавају (= *надгледају*) како јесу, не дакле параболнично (= у *причма*). Одрешенима (тј. *айсодушним*), дакле, назива оне (тајне) које се не исказују путем развијања имена или симбола, него оне које сабирамо (= *сводимо*) одрешењем од свега битијућег и престанком мисли (= *замисли*, *појмова*), коју је неделатност свештеног покрета (ума) у претходним речима (= *списима*) немисливошћу (= *немишљењем*) назвао; а овде најмрачнијим и невидљивим Примраком, према Псалмопојци „Облак и Примрак су око њега“ (Пс 97/96,2) и „поставио је Таму за покривалиште Своје“ (Пс 18/17,11).

² Јер они (тј. *умови*) нису испуњени чулним очима, него им је суштина, то јест живи ум, сва око најотровидније; зато се (они) и називају многооким у (Св.) Писму.

³ На основу паралелизма (чулно : умно – небитујуће : битујуће) то исто се показује; јер чулне (ствари) стари називају небитујућим, пошто учествују у свецелој промени, и зато што нису свагда исто битујуће; оне пак умне (стварности), као свагда (= *вечно*) битујуће, бесмртне вољом Творца, и по суштини не мењајуће се, (стари) називају битујућим. То смо често излагали у спису „О божанским именима“.

⁴ Простоте (= *једносјавности*) и изнад сваке једноте. А како се, незнајно, неко устремиљује ка Богу, говори се у петој глави (списа) „О божанским именима“, а и овде ћеш укратко наћи.

ἀσχέτω καὶ ἀπολύτω καθαρώς ἐκστάσει⁵ πρὸς τὴν ὑπερουσίαν τοῦ θείου σκότους ἀκτῖνα⁶, πάντα ἀφελῶν καὶ ἐκ πάντων ἀπολυθεῖς, ἀναχθήσῃ.

2. Τοῦτων δὲ ὄρα, ὅπως μηδεὶς τῶν ἀμυήτων⁷ ἐλακούσῃ τοῦτους δὲ φημι τοὺς ἐν τοῖς οὐσὶν ἐνισχημένους, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ τὰ ὄντα ὑπερουσίως εἶναι φανταζομένους, ἀλλ' οἰομένους εἶδέναι τῆ καθ' αὐτοὺς γνώσει «τὸν θεμενον σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ». Τί δὲ ὑπὲρ τοῦτους εἰσὶν⁸ αἱ θεῖαι μυσταγωγίαι, τί ἂν τις φαίη περὶ τῶν μάλλον ἀμύστων, ὅσοι τὴν πάντων ὑπερκειμένην αἰτίαν καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς οὐσὶν ἐσχάτων χαρακτηρίζουσιν, καὶ οὐδὲν αὐτῆν ὑπερέχειν φασὶ τῶν πλαττομένων αὐτοῖς ἀθέων καὶ πολυειδῶν μορφωμάτων, δέον ἐπ' αὐτῆ⁹ καὶ πάσας τὰς τῶν ὄντων πθένας καὶ καταφάσκειν θέσεις, ὡς πάντων αἰτία, καὶ πάσας αὐτάς κυριώτερον ἀποφάσκειν, ὡς ὑπὲρ πάντα

⁵ Ἀσχετον ἐκστάσιν φησι τὴν ἀναχώρησιν πάσης σχέσεως, ἀντὶ τοῦ ἵνα μηδεμίᾳ κατέχοιτο σχέσει, μήτε πρὸς αὐτόν, μήτε πρὸς τι τῶν κτισμάτων.

⁶ Καὶ ἐνταῦθα σκότος τὴν παντελῆ ἀκαταληψίαν ἔφη.

⁷ Σημείωσαι ὅτι ἀμύητος φησὶ τοὺς μὲν τῶν μυστικῶν ἀμετόχους, τοῖς δὲ αἰσθητοῖς ἐνελοιμένους, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ τὰ ὄντα εἶναι φανταζομένους. Ἀμέλει περὶ τῶν καθόλου ἀμυήτων εὐθὺς παρακατιῶν φησι. Καὶ σημείωσαι ὅτι ἄλλους τοὺς ἀμυήτους λέγει καὶ ἄλλους τοὺς ἀμύστους, ἵησον ἀμυσταγωγῆτους.

⁸ Τὰ μὲν πρὸ τούτων ἔφη περὶ τῶν πιστευουσάντων μὲν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, μὴ μὲν ἐπὶ τὴν τελειότεραν ἐλθόντων γνώσιν, ἀλλὰ συμμετρούντων τῆ οἰκείᾳ δόξῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ μὴ εἰδόντων διαφορὰν ὄντων κυρίως καὶ ὁμωνύμων ὄντων, οὐσίῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ τὰ ὄντα, διὸ καὶ ὑπερουσίον. Οἱ γοῦν τοιοῦτοι, ὡς ἀμύητοι, τῶν ὑψηλοτέρων ὑπολαμβάνουσι κατὰ ἀλήθειαν σκότος εἶναι τὸ ἀφεγγές τοῦτο τὸ παρ' ἡμῖν σκίασμα καλύπτον τὸν Θεόν, καὶ ἀποκρύπτον αὐτόν τῆς ἀπάντων Θεός, ὅπερ ὡς ἀληθῶς νοσοῦσι πολλοὶ καὶ ἐν ἡμῖν, ἅτε μὴ γινώσκοντες τὸ ἀνυπερέβλητον φῶς πᾶσαν ὄψιν σκοτίζειν. Εἰ οὖν εἰσι, φησὶν, ἐν ἡμῖν τοιοῦτοι, τί ἂν εἴποιμεν περὶ εἰδωλολατρῶν τῶν παντάπασι πάντων μυστικῶν ἀμετόχων καὶ πρὸς ζῶανα τεθηπότων; Κυρίως μὲν οὖν ὄντα τὰ νοητά: ὁμωνύμως δὲ τὰ αἰσθητά. Τὸ δὲ ὑπὲρ τοῦτους, τοὺς πιστοὺς δηλονότι, τοὺς ἐν τοῖς φθαρτοῖς ἐνισχημένους.

⁹ Ὡς πάντα οὐσης θεοπρεπῶς, καὶ μὴδὲν οὐσης ὑπερουσίως: αὐτῆ γάρ καὶ θεοῦ ἐστὶ καὶ ἀπόφασις, ἐπεὶ καὶ κυρίως ἀμφοτέρω ἐπὶ τῆς θεοῦ λέγονται μεγαλειότητος. Τί δὲ εἰσιν αἱ ἀποφάσεις τῶν ἀφαιρέσεων καὶ αἱ καταφάσεις τῶν θέσεων, καὶ τί αἱ στερήσεις, καὶ ἐνταῦθα σαφηνίζεται, καὶ μάλιστα ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ, καὶ ἐν τῷ «Περὶ θεῶν ὀνομάτων» λόγῳ διαφόρων καὶ πλατέως παρεθέμεθα.

тим (низашто) невезаним (и од свега) одрешеним чистим изласком⁵ (тј. *екстазом*) из себе и из свега, уздићи ка надеуштаственом Зраку божанске Таме⁶, све остављајући и од свега раздрешујући се.

(2.) Али гледај да нико од непосвећених⁷ не чује за то, то јест великим за такве који се држе (само) битијућих (ствари) и замишљају да изнад тих битијућих ништа не постоји надсупстински, него сматрају да сопственим знањем знају Онога који је „поставио Таму за покривалиште Своје“ (Пс 18 (17), 11). Ако су пак божанске мистагогије изнад ових⁸ (тј. *осаваих хришћана*), шта би онда неко рекао за оне још више непосвећене у тајне (тј. *за нехришћане*), који све превазилазећи Узрок према последњим од постојећих (ствари) карактеришу и говоре да Он нипочему не превазилази безбожне и мнотворне идоле које они праве?

Треба Њему⁹, као Узроку свега, придавати и потврдно исказивати

⁵ Невезаним (низашто) изласком (тј. *екстазом*) назива удаљавање од сваког односа, уместо да каже: да се непржи (= *задржава*) никаквом везом (= *односом*), нити за себе, нити за неко од створења.

⁶ И овде тамоном назива свецелу (= *Победу*) несхвативост (= *нейосхвативост*, *необухваћивост*).

⁷ Запази да непосвећенима назива оне који су непрличасни, (= *који не учествују, немају удела*) у тајинствима, укотвљене (= *усађене, свезане*) у чулним (стварима), који замишљају да изнад битијућих (ствари) нема ничега. А о уопште непосвећенима говори одмах идући даље. А запази да друге зове непосвећене, а друге непрличасне тајни, тј. негановођене (= *неуведене у тајину*).

⁸ Испред овога говорио је о онима који су, додуше, поверовали у име Христово, али нису дошли до савршенијег знања, него истину саизмерују сопственим схватањем и не знају разлику између истински битијућих и битијућих по истоимености, (разлику) суштина и Онога који је изнад битијућих ствари, зато они сматрају да је заиста тама оно несветло (= *бессветлост*) код нас помрачење, које покрива Бога, и да Њега прикрива од гледања свих, од чега заиста болују и многи међу нама, јер не знају да ненадмашна светлост свако око (= *лице, зрачење*) помрачује. Ако дакле, вели, има међу нама таквих, шта ћемо онда рећи за идолопоклонике, који су сасвим непрличасни света мистичнога (= *свет. мистич. риза, ипација*) и слични су својим идолима? Истински, дакле, битијуће јесу умне (= *сухуване*) стварности“ а по истоимености (= *хомонимичи*) – чулне (ствари). А израз „изнад свих“ означава верне који су укотвљени (= *привезани*) у пропадливим стварима.

⁹ Као Оном (Узроку) који јесте све – богопрлично, и није ништа – надсупштасно. Јер Он је и позиција (= *ипација*) и одрицање (= *одреченост*), и се и углавном (= *у правој смислу*) обоје говори за Божанску Величанственост. А шта су одрицања одузимања и потврђивања тврди, као и шта су лишавања, раздрешавање и овде, понајвише у трећој глави, а то смо, на различите начине и општрио, изложили у спису „О божанским именима“.

ὑπερούση, καὶ μὴ οἰεσθαι τὰς ἀποφάσεις ἀντικειμένους εἶναι¹⁰ ταῖς καταφάσεσιν, ἀλλὰ πολὺ πρότερον αὐτὴν ὑπὲρ τὰς στερήσεις εἶναι τὴν ὑπὲρ πάσαν καὶ ἀφαίρεσιν καὶ θέσιν;

3. Οὐτῶ γοῦν ὁ θεῖος Βαρθολομαῖός¹¹ φησι, καὶ πολλὴν τὴν θεολογίαν εἶναι καὶ ἐλαχίστην· καὶ τὸ εὐαγγέλιον πλατὺ καὶ μέγα, καὶ αὐθὺς συντετημένον. Ἐμοὶ δοκεῖ ἐκεῖνο ὑπερφύως ἐννοήσας, ὅτι καὶ πολὺλόγος¹² ἔστιν ἡ ἀγαθὴ πάντων αἰτία, καὶ βραχυλέκτος ἅμα καὶ ἄλογος, ὡς οὐτε λόγος¹³ οὐτε νόησιν ἔχουσα, διὰ τὸ πάντων αὐτὴν ὑπερουσίως ὑπερκειμένην εἶναι, καὶ μόνοις ἀπερικαλύπτως, καὶ ἀληθῶς ἐκφαινομένην τοῖς καὶ τὰ ἐναγῆ πάντα καὶ τὰ καθαρὰ διαβαίνουσι, καὶ πάσαν πασῶν ἁγίων ἀκροτήτων ἀνάβασιν ὑπερβαίνουσι, καὶ πάντα θεῖα φῶτα, καὶ ἦχος¹⁴, καὶ λόγους οὐρανόυς¹⁴ ἀπολιμπάνουσι, καὶ εἰς τὸν γνόφον εἰσδουμένοις, οὐ ὄντως ἔστιν, ὡς τὰ λόγια φησιν, ὁ πάντων ἐπέκεινα.

Καὶ γὰρ οὐχ ἀπλῶς ὁ θεῖος Μωϋσῆς¹⁵ ἀποκαθαρθῆναι πρῶτον αὐτὸς κελεύεται, καὶ αὐθὺς τῶν μὴ τοιούτων ἀφορισθῆναι, καὶ μετὰ πάσαν ἀποκάθαρσιν¹⁶ ἀκούει τῶν πολυφώνων σαλπγγων, ὁρᾷ φῶτα πολλὰ, καθαρὰς

¹⁰ Ὅτι ἐπὶ Θεοῦ οὐκ ἀντίκεινται αἱ ἀποφάσεις ταῖς καταφάσεσιν ὑπὲρ πάσαν γὰρ ἔστιν ὁ Θεός, καὶ ἀφαίρεσιν καὶ θέσιν. Ἀνάγνωθι καὶ ἐν τοῖς «Περὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας» μετ' ὀλίγον τῆς ἀρχῆς.

¹¹ Σημείωσαι καὶ ἐντεῦθεν τὸ ἀπλαστον τοῦ εἶναι ταῦτα τὰ θεῖα συντάγματα τοῦ μεγάλου Διονυσίου. Πρὸς οἷς γὰρ ἐν τοῖς προτέροις λόγοις τινῶν τῶν συνόντων τοῖς ἀποστόλοις μνήμην χρήσεων ἐποίησατο, νῦν παραληφθῆναι τοῦ θεοῦ Βαρθολομαίου χρήσιν ἄγει, ὡς δηλοῖ τὸ φησὶν εἰ γὰρ ἀγράφως ἦν διδάξας, εἰρήκει ἂν, ἔφη. Σημείωσαι δὲ ὅτι τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου χρήσιν προφέρει, πῶς πολλὴ καὶ ἐλαχίστη ἡ θεολογία.

¹² Πολυλόγος παροξυτόνως ὁ πολλὰ λέγων· πολὺλόγος δὲ προπαροξυτόνως ὁ πολλῶν λόγων δεόμενος· ὡς καὶ πρωτότοκος προπαροξυτόνως ὁ πρώτως τεχθεὶς πρωτότοκος δὲ παροξυτόνως ἡ πρώτως τεκοῦσα γυνή, ὡς καὶ Ὀμηρος· «Πρωτοτόκος κινύρη, οὐ πρὶν εἶδῦτα τόκοιο».

¹³ Δηλαδὴ τῆς οἰκείας (τῆσοικείας) φύσεως παραστατικὸν ἐν τοῖς ἔξωθεν. Ὁμοίως καὶ περὶ νοήσεως νοητέον.

¹⁴ Ἦχος καὶ λόγους οὐρανόυς φησὶ τὰ περὶ Θεοῦ ἐν ταῖς Γραφαῖς εἰρημένα, ὡς μὴ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην καὶ γῆιν ἐπίνοιαν, ἀλλὰ κατὰ θεῖαν ἐπίνοιαν λεχθέντα καὶ παραδοθέντα.

¹⁵ Σημείωσαι, πῶς διεξέρχεται τὰ περὶ Μωϋσέως, ὅτι, ἐν τῷ ὄρει ἀνεληθὼν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν γνόφον εἶδεν, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ, τὸν Θεόν.

¹⁶ Σημείωσαι καὶ τὴν τάξιν τῶν τελεσθέντων ἐπὶ Μωσεί, πρὶν ἀξιώθῆναι εἰσελθεῖν εἰς τὸν θεῖον γνόφον.

σве тврдне (= *αφίρμιције*) постојећих бића, и (опет) све њих још више одрицати, као изнад свега Надсуштом; и не мислити да су одрицања супротна тврђама¹⁰, него да је далеко пре изнад лишавања Он који је изнад сваког одузимања (= *неџације*) и потврђивања (= *αφίρμιције*).

(3.) Управо тако божански Вартоломеј¹¹ говори да је богословље и много и малено; и Еванђеље да је широко и велико, и опет скраћено. Мени се чини, схвативши то надприродно, да је Добри Узрок свега и многоречит¹² и краткоречан и уједно безречан, као Онај за кога нема ни речи¹³ ни поимања, зато што је Он надсуштаствено изнад свега, и једино се неприкривено и истински јавља онима који превазилазе и све нечисто и све чисто, и надилазе свако усхођење свих светих врхова (тј. *Анђела*), и оставаљају (иза себе) све божанске светлости и гласове и речи небеске¹⁴, и „улазе у Примрак“, где је заиста Онај који је са ону страну свега, као што веле речи (Св. Писма) (2 Мојс. 20, 19-21 и 19, 9).

Јер није напросто заповеђено божанскоме Мојсеју¹⁵ да се најпре он сам очисти, и затим да се одвоји од не таквих, и (тек) после свег очишћења¹⁶ он чује многогласне трубе, види многе светлости које зраче чисте и

¹⁰ Јер одрицања о Богу не супротстављају се потврђивањима; Бог је наиме изнад сваког и одузимања и тврђења. Прочитај (о томе) у спису „О небеској јерархији“, мало после почетка.

¹¹ Запази овде и непатвореност (= *ненамишљености*), да су ове божанствене (речи) списи великог Дионисија. Уз њих, у претходним расправама, он се користи навођењем савременика апостола, а сад, на сличан начин, наводи изреку божанственог Вартоломеја, како то показује израз „говори“, јер да мисли на ненаписано (= *усмено*) учење, рекао би „вели“. Запази да он наводи изреку о томе како је богословље и много и малено.

¹² (Реч) πολυλόγος са нагласком на претпоследњем слогу (значи) онај који много прича, а πολυλόγος са нагласком на трећем слогу од краја (значи) онај за којег треба много речи, као што и πρωτότοκος са нагласком на трећем слогу од краја (значава) прворођењег, а πρωτότοκος са нагласком на претпоследњем слогу (значава) жену која је први пут родила (= *πρωτοτοκίη*). Тако и Хомер: „Јаук оне која је први пута родила, претходно не познајући рођења“ (Ил. 17, 5).

¹³ То јест: предствено сопствене природе у ономе што је споља(шње). Тако треба мислити и о мисли (= *мишљењу*).

¹⁴ Гласовима и речима небеским назива оно што је о Богу речено у (Светом) Писму, да нису исказани и предани према човековој и земној, него према божанској Замисли.

¹⁵ Запази како се то догађа са Мојсејем, када је, полевши се на Гору и ушавши у Примрак, видео Бога колико је то човеку могуће.

¹⁶ Запази и поредак онога што се догодило са Мојсејем пре но што се удостојио да уђе у божански Примрак.

ἀλαστράπτοντα καὶ πολυχύτους ἀκτῖνας· εἶτα τῶν πολλῶν ἀφορισταί, καὶ κατὰ τῶν ἐκκρίτων ἱερῶν ἐπὶ τὴν ἀκρότητα τῶν θεῶν ἀναβάσεων φθάσει. Κἀν τοῦτοις αὐτῶ μὲν οὐ συγγίνεται τῷ Θεῷ, θεωρεῖ δὲ οὐκ αὐτὸν ἀθέατος γὰρ· ἀλλὰ τὸν τόπον οὗ ἐστὶ.¹⁷ Τοῦτο δὲ οἶμαι σημαίνει τὸ τὰ θεϊότατα καὶ ἀκρότατα τῶν ὁραμένων καὶ νοημένων ὑποθετικῶς¹⁸ τινὰς εἶναι λόγους τῶν ὑποβεβλημένων τῶ πάντα ὑπερέχοντι, δι' ὧν ἡ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπίνοια αὐτοῦ παρουσῆς δεικνύται, ταῖς νοηταῖς ἀκρότησι τῶν ἀγνωστικῶν αὐτοῦ τόπων ἐπιβατεύουσα.¹⁹

Καὶ τότε καὶ αὐτῶν ἀπολύεται τῶν ὁραμένων καὶ τῶν ὁρώντων, καὶ εἰς τὸν γνόφον²⁰ τῆς ἀγνωσίας²¹ εἰσδύνει τὸν ὄντως μυστικόν, καθ' ὃν ἀπομυεῖ

¹⁷ Τίς ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐστὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ Μωϋσέως, καὶ τί ἐστὶν ἀκρότητος νοητῶν, καὶ τί ὁρατῶν, ἐν τῷ «Περὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς ἱεραρχίας» εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου κεφαλαίου διεξήλθομεν.

¹⁸ Ὑποθετικῶς λόγους φησὶ, τοὺς ὑπογραφικῶς, ἢ ὡς θεωρητικῶς τῶν ὄντων, ἀπὲρ ὑποβεβλημένα εἶη τῷ Θεῷ εἶναι· δι' αὐτῶν γάρ, ἤγουν τῆς τούτων διαμονῆς, καὶ συντηρήσεως, τοῖς πᾶσιν αὐτῶν παρῆναι διδασκόμεθα, οὐ μεταβατικῶς, ἀλλὰ προνοητικῶς· νοητὰς δὲ ἀκρότητας τὰς οὐρανίας, καὶ νοεράς οὐσίας τὰς γνωστικὰς οὐσίας καλεῖ, ἅς καὶ τόπους αὐτοῦ ἀγνωστικῶς ὀνομάσεν· ὧν καὶ αὐτῶν ὑπέρεχεται, ἢ ὡς ἀπολύεται, κατὰ μὴδὲν αὐτοῖς ὄλως προσοικίως.

¹⁹ Τὴν κατὰ σύνθεσιν τοῦ ῥήτου ἐξηγήσιν οὕτω νοητέον, ὅτι ὁ Μωϋσῆς, θεωρήσας τὸν τόπον οὗ εἰσῆκε ὁ Θεός, καὶ τότε ἀπολυθεὶς τῶν τε ὁραμένων, τούτεστιν αἰσθητῶν ἀπάντων, καὶ τῶν ὁρώντων, ἀντὶ τοῦ λογικῶν ἀπάντων, νοητῶν τὲ φημι καὶ νοερῶν οὐσιῶν, μεθ' ὧν καὶ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τηλικαῦτα εἰς τὸν γνόφον εἰσῆλθε, τούτεστιν εἰς τὴν περὶ Θεοῦ ἀγνωσίαν, ἐνθα, πάσας ἀπομύσας τὰς γνωστικὰς ἀντιλήψεις, ἐγένετο ἐν τῷ ἀναφεῖ τῷ νῷ καὶ ἀοράτῳ, πασῶν ἀντιλήψεων γνωστικῶν τοῦ πέρα πάντων Θεοῦ, καὶ ἐνωθεὶς διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου τῆ ἀγνωσία καὶ ἀνεργησία, οὐ λέγω τῆ περὶ αὐτοῦ ἀνεργησία τοῦ ἰδίου νοῦ, οὐτε τῆ ἑτέρου ἀνεργησία ἐν τῷ μῆτε αὐτόν, μῆτε ἑτερόν π νοεῖν, ἀλλ' ἐνωθεὶς τῷ παντελῶς ἀγνωστῷ πάσης γνώσεως τοῦ πάντων ἐπέκεινα τότε τῆ ἀγνοία τὸ πᾶν ἔγνω.

²⁰ Σημείωσαι δέ, ὡς γνόφον τὴν ἀγνωσίαν ἐνόησε.

²¹ Πῶς δι' ἀγνωσίας ὁ Θεὸς γινώσκειται, καὶ ὡς φησὶ, καὶ ἐν τῷ «Περὶ θεῶν ὀνομάτων» λόγῳ, πλατύτερον διεξήλθομεν ἐν κεφαλαίῳ β'. Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὡς ἐν τῇ Ἐδόξῳ, ἐνθα γέγραπται, ὅτι εἰσῆλθε Μωϋσῆς εἰς τὸν γνόφον οὗ ἦν ὁ Θεός, τὸ μὲν Ἑβραϊκὸν ἔχει ἀραφέλ· οἱ δὲ Ἑβραϊκόντα, καὶ Ἀκύλας, καὶ Θεοδοσίων τὸ ἀραφέλ γνόφον ἐξέδωκαν. Σύμμαχος μὲντοι ὀμίχλην τὸ ἀραφέλ ἐρμήνευσεν. Ὁ δὲ Ἑβραῖος λέγει τὸ ἀραφέλ, ὄνομα εἶναι στερεώματος εἰς ὃ ἐφάσατο Μωϋσῆς· ἐπὶ γὰρ στερεώματά φασι, ἅ καὶ οὐρανούς καλοῦσι, καὶ τὰ ὀνόματα λέγουσιν· ὧν μνημονεῖσαι νῦν οὐκ ἀναγκαῖον. Ἀνεγνων δὲ τοῦτο ἐπὶ τὰ οὐρανούς καὶ ἐν τῇ συγγεγραμμένῃ Ἀρίστονι τῷ Πελλαίῳ διαλέξει Παπίσκου καὶ Ἰάσονος, ἢν Κλήμης

μногоизливаюће зраке; затим је одвојен од многих (тј. *осиљих*) и испред изабраних свештеника достиже на врх божанских усхођења. И у њима не сусреће се са Самим Богом, и види не Њега, јер је Невидљив, него место где је Он¹⁷ (2 Мој 33, 20-33). (Ово пак мислим да значи да оно најбожанскије и најкрајње код видљивих и умних (бића) јесу основни¹⁸ неки логоси оних (бића) која су подложена (= *υποθετικά*) све Превасходне-ћем, кроз које се (логосе) показује Његово изнад сваке замисли Присутство, које заседа на умне врхове највећтијих места Његових¹⁹ (тј. *на Ан-беле*.)

И тада се ослобађа и од самих тих гледаних и гледајућих (тј. *видљивих и умних бића*), и улази у Примрак²⁰ Непознања²¹, заиста мистички

¹⁷ Које је то место на којем је Бог стајао пред Мојсејем и који је то врхунац оних умних (= *духовних*) а који видљивих, расправили смо на крају прве главе (писа) „О небеској јерархији“.

¹⁸ Основним (тј. *хипотетичким*) логосима (= *начелима, раз-позицима*) зове оне описиве, или као сагледиве логосе битијућих (ствари), за које (логосе) каже да су подлежећи (= *υποθετικά*) Богу; јер кроз њих, тј. (захваљујући) њиховој постојаности и истрајности (= *αδριμωσία*), учимо се да Он (тј. *Бог*) пребива у свему, и то не прелазно (= *πρелажењем*), него промисаоно; а умним врховима зове небеска и умна суштства која су око Бога, која је назвао и његовим највећтијим местима, а која, такође и њих, Бог превазилази, или од којих је слободан (= *αδριμωσι*), уопште ни по чему њима слитан.

¹⁹ Према склопу реченог ово тумачење (= *објашњење*) треба разумети тако да је Мојсеј, видевши оно место на којем је стајао Бог, и тада бивши ослобођен како од видљивих тј. од свих чулних (ствари), тако и од гледајућих (бића), уместо да каже: од свих логичних (= *разумних*) (бића), велим за умне и духовне суштине, са којима уобрајам и наше душе, и тек тада је ушао у Примрак, тј. у незнање о Богу, и тамо, затворивши све познајне (способности) схватања, бива у ономе што је умом недодириво и невидливо, изнад свих познајних способности онострано свему (= *Бога*), и сјединивши се тим начином непознању и недејствености, не велим само за себе сопствену недејственоост самога ума, нити за ону другу недејственоост у којој се не мисли ни на себе, ни на друго нешто, него сјединивши се са Оним потпуно Непознатљивим сваким знањем онострано свему (= *Богу*), тада је непознањем све дознао.

²⁰ А запази да је непознање замислио као Примрак.

²¹ Како се Бог познаје кроз непознање каже се и овде, а и у спису „О божанским именима“ то смо, у другој глави, опширније образложили. Треба знати да у књизи Изласка, у којој је написано да је Мојсеј ушао у Примрак у којем беше Бог, у јеврејском стоји реч „арафел“, а Седамдесеторица (преводилица Старог завета на грчки) и Акила и Теодотион ово „арафел“ су превели са γνόφος (= *Примрак*). Симах пак је „арафел“ превео са ὀμίχλη (= *магла*). А Јевреј (тј. *Јосиф Флавије*) каже да је „арафел“ име свода (небеског) до којег је стигао Мојсеј. Јер, кажу да има седам сводова који се називају небесима, а наводе им и имена која овде није неопходно навести. Прочитах о тих седам небеса у дијалогу Паписка и

πάσας τὰς γνωστικὰς ἀντιλήψεις, καὶ ἐν τῷ πάλμπαν ἀναφεῖ καὶ ἀοράτῳ γίνεταί, πᾶς ὧν τοῦ πάντων ἐπέκεινα, καὶ οὐδενὸς οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε ἑτέρου, τῷ παντελῶς δὲ ἀγνώστῳ τῆς πάσης γνώσεως²² ἀνενεργησία, κατὰ τὸ κρείττον ἐνούμενος, καὶ τῷ μηδὲν γινώσκειν, ὑπὲρ νοῦν γινώσκων.

ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν ἑκτῷ βιβλίῳ τῶν Ὑποτυπώσεων τὸν ἅγιον Λουκᾶν φησὶ ἀναγράψαι. Ὅμως τὸ περὶ τοῦ γνόφου, εἰς τὴν θείαν ἀγνωσίαν θεωρούμενον, θειότερον περιλοσόφηται καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ἐν τῇ πέμπτῃ δὲ τελείως περὶ τούτου γράφει.

²² Σημείωσαι ὅτι τῆ πάσης γνώσεως ἀνενεργησία τῷ ἀγνώστῳ ἐνούμεθα.

(Примрак), у којем затвара све познајне способности схватања, и буде у свецело недодиривом и невидивом, сав припадајући Ономе који је изнад свега, и никоме (од осталих), ни себи ни другоме; неделатношћу пак сваког познања²² сједињујући се на бољи начин Ономе који је свецело Непознат, и ништа не познајући, надумно познаје.

Јасна који је написао Аристон из Пеле, а за који Климент Александријски у осмој књизи „Образаца“ каже да га је написао св. Лука. Међутим, о Примраку виђеном у божанственом непознању, (Дионисије) је божанственије философирао у својим посланицама. У петој о томе пише савршено.

²² Запази да се неделатношћу целокупног нашег знања сједињујемо са Недознајним.

